

Jätetty lausuntopalvelu.fi -sivustolla 19.6.2023
VN/8566/2021

YKAN lausunto koskien Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen - hanketta (SOTEKO)

Yleiset huomiot loppuraportista

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut (jatkossa YKA) edustaa reilua 13 000 yhteiskunta-alan tutkintoa opiskelevaa, alalta valmistunutta tai yhteiskunnallisissa tehtävissä työskentelevää yhteiskuntaosaajaa. Hyvinvointialueilla jäsenistä työskentelee reilu 500, joista suuri osa (reilu 400) sosiaali- ja terveysalan tehtävissä.

Suomen osaamistason nosto on yksi keskeisempiä ja tärkeimpiä lähitulevaisuuden tavoitteita, ja tätä myös sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittämishakkeen ehdotukset suurimmaksi osaksi tukevat. Toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että korkeakoulutettujen määrän lisäystä ei voida tehdä nykyresurssein, ja tämä koskee myös sosiaali- ja terveysalaa. Mahdollisiin aloituspaikkalisäyksiin ja jatkuvaan oppimiseen tulee valtion toimesta osoittaa rahoitusta.

Loppuraportti ei nykyisellään käsittele juurikaan monikulttuurillista osaamista, jota työelämässä toimiminen yhä enenevässä määrin edellyttää. Samanaikaisesti kielten opiskelu on radikaalisti vähentynyt sekä toisella että kolmannella asteella. Sosiaali- ja terveysalojen korkeakoulutuksen kehittämisessä on tärkeää kiinnittää näihin seikkoihin huomiota ja poistaa mahdollisia esteitä kielten opiskelun ja kansainvälistymisjaksojen suorittamisen edestä.

SOTEKO-hankkeen aikana on tullut näkyväksi sosiaalityön koulutuksen tilastoinnin haasteet Vipusessa. Esitämme, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus pyrkivät yhteistyössä ratkaisemaan tilastoinnin haasteet.

Korkeakoulujen yhteistyötä ja korkeakoulututkintoja tulee kehittää huomioiden yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintojen toisistaan eroavat osaamistavoitteet ja orientaatiot. Monialaisuuden vahvistaminen ja siirtymien sujuvoittaminen tulee tehdä huolehtien eri opintosuuntauksien ja alojen erityispiirteistä ja ydinosaamisesta.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

Ehdotukset ovat kannatettavia. Siirtymien sujuvoittaminen on tärkeää, mutta toimenpiteet eivät saa luoda esteitä työuran muutoksille ja lisäkoulutuksen hankkimiselle myöhemmin työuran aikana. Jatkuvan oppimisen hengessä on tärkeää, että jo tutkinnon omaavilla säilyy mahdollisuus jopa tarpeen tullen kouluttautua kokonaan uudelle alalle.

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Ehdotusten toimeenpanossa tulee kiinnittää huomiota sosionomien lisäksi yhteiskunta-alan sisäisten siirtymien ja hyväksilukujen sujuvuus alojen erityispiirteet turvaten. Jo hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta (354/2014) esitöissä todettiin, että ”koulutuksen kehittämisen eteneminen muiden yhteiskuntatieteiden kanssa” parantaisi sosiaalityöntekijöiden saatavuutta. YKA pitääkin tärkeänä, että jatkotyössä huomioidaan myös yhteiskunta-alan sisäisten siirtymien ja opintojen hyväksilukemisen

sujuvuus. Kuitenkin niin, että kehittäminen tapahtuu yhteiskunta-alan eri koulutusten erilaisuudet huomioiden ja ominaispiirteet turvaten.

Ehdotusten toimeenpanossa tulee kiinnittää huomiota sosionomien lisäksi yhteiskunta-alan sisäisten siirtymien ja hyväksilukujen sujuvuus alojen erityispiirteet turvaten.

Toisekseen toimenpiteiden toteuttamisessa tulee huomioida alan resurssit. Jo nyt ollaan tilanteessa, jossa sosiaalityön sivuaineopinto-oikeutta on yliopistoissa jouduttu rajoittamaan puutteellisten resurssien vuoksi. Suomen tavoite korkeakouluasteen nostamiseksi on tärkeä ja kaikin puolin kannatettava, mutta tämä tulee tehdä korkeakoulujen resurssit turvaten.

Kolmanneksi on hienoa, että toimenpiteet sisältävät tavoitteita sosiaalityön opintokokonaisuuksien lisäämiseksi avoimen yliopiston koulutuksena ja erillisopintoina. Näistä hyötyvät erityisesti jatkuvat oppijat. On järkevää, että koulutuspolut rakennetaan sujuviksi, mutta yhtä lailla järjestelmän tulee mahdollistaa alanvaihto myöhemmin uralla, vaikka pohjalla olisi jo korkeakoulututkinto. Tätä helpottaa toimenpiteissä mainitut avoimen opetuksen ja erillisopintojen tarjonnan lisääminen. Jotta jatkuva oppiminen aidosti toteutuu, tulee korkeakouluissa huomioida opetuksen järjestämisessä ja ohjauksessa se, että jatkuvan oppijoiden tarpeet eroavat usein tutkinto-opiskelijoissa. Korkeakoulujen rahoitusohjauksen on huomioitava jatkuvan oppimisen tarpeet.

YKAN jäsenistöstä hyvinvointialueilla työskentelee reilu 500, joista suuri osa (reilu 400) sosiaali- ja terveysalan tehtävissä. YKAN tavoitteena ja toiminnan yhtenä ajurina on vahvistaa korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksiä, ja tällaisessa toiminnassa olemme mielellämme mukana.

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

YKA kannattaa ehdotuksia koskien korkeakouluharjoitteluiden laadun takaamista ja palkallisuutta (ehdotukset 33-35). Jatkotyöstössä on kiinnitettävä huomiota siihen, että voimassa olevan sääntelyn mukaisesti valtion viroista korvataan terveydenhuollon yliopistokoulutuksen osalta vain lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen kustannukset. Tämä jättää sosiaalityön korvausten ulkopuolelle. Tämä epäkohta tulee korjata pikimmiten. Pitkällä tähtäimellä tulee pyrkiä harjoitteluiden palkallisuuteen.

Akavan opiskelijoiden Otuksen kanssa yhdessä teettämä selvitys korkeakouluharjoitteluista (Harjoittelubarometri 2019) paljastaa, että erityisesti sosiaali- ja terveysalalla harjoitteluiden vaihtelevat käytänteet, puutteet korkeakouluilta ja harjoittelupaikoista saadussa tuessa ja harjoittelupaikkojen vähyydestä johtuva kilpailu kuormittavat opiskelijoita nykyisellään suhteettomasti. Harjoitteluiden laatuun tulee jatkossakin kiinnittää erityistä huomiota.

YKA esittää, että edellisen lisäksi sosiaalialalla tulee lisätä yhteistyössä työnantajaorganisaation tai tutkimushankkeen kanssa toteutettavien pro gradu -tutkielmien määrää. Tämä vaatii yliopistoilta aktiivista yhteistyötä potentiaalisten yhteistyöorganisaatioiden kanssa sekä julkisella että yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Lisäksi gradututkielman muotoa pitää kehittää soveltumaan helpommin mahdollisen yhteistyökumppanin tarpeisiin tieteellisestä laadusta tinkimättä. Myös opiskelijoiden osallistumista tutkimushankkeisiin osana opintoja pitää lisätä systemaattisesti.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Edellä kuvatusti korkeakouluharjoitteluiden kehittämisessä on kiinnitettävä huomiota nykytilaan, jossa sosiaalityön yliopistokoulutus on jätetty sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuskorvauksia koskevan sääntelyn ulkopuolelle.

Toisekseen alojen vetovoiman lisäämistä on haasteellista edistää ilman panostuksia työhyvinvointiin ja jaksamiseen. SOTEKO-hankkeen tulee kannustaa työnantajia, työmarkkinatoimijoita ja poliittisia päättäjiä etsimään aktiivisesti ratkaisuja, jotka ehkäisevät työssä kuormittuvista ja tukevat työhyvinvoinnin toteutumista myös osaamiskysymysten ulkopuolella. Näin vahvistetaan alojen vetovoimaa.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

YKA kannattaa ilolla jatkuvaa oppimista vahvistavia toimenpide-ehdotuksia. On tärkeää, että korkeakouluja tuetaan jatkuvan oppimisen tarjonnan toteuttamisessa. Työelämän jatkuvasti kiihtyvä muutos koskettaa yhtä lailla myös sosiaali- ja terveysaloja. Alan vetovoimaa parantaa esiteltyjen toimenpide-ehdotusten lisäksi sosiaali- ja terveysalojen työhyvinvoinnin kehittämiseen panostaminen. Tähän kuuluu osaltaan myös mainittu oman osaamisen päivittäminen ja ylläpito.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Jatkuvan oppimisen lisääntyvä tarve on tunnistettu ja sen haasteista on jo aiempien selvitysten toimesta varsin kattava kuva. Toimeenpanossa on kiinnitettävä erityisesti huomiota jatkuvan oppijan näkökulmaan, sillä pelkästään tarjonnan lisääminen ei synnytä jatkuvaa oppimista. Onnistuakseen jatkuva oppiminen vaatii väistämättä joustavia ratkaisuja oppimiseen ja opetuksen järjestämiseen sekä oppijoiden ohjaukseen ja tukeen.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Psykoterapiakoulutuksen kehittämistä koskevassa jatkopunninnassa on tarkasteltava avoimesti soveltuvia pohjakoulutuksia. Mielenterveysongelmien kasvu lisää väistämättä myös psykoterapiakoulutuksen ja osaajien tarvetta. YKA on huolissaan nykytilanteesta, jossa ei-lääketieteellisiltä taustoilta olevien (esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkinnon suorittaneet) mahdollisuuksia päästä psykoterapiakoulutukseen on lähivuosina rajoitettu. Kelpoisuusmääritelmästä ei saa muodostua liian kapeaa, jotta yhteiskuntana pystymme vastaamaan lisääntyvää tarpeeseen ja työelämän vaateisiin yhä moninaisemmista osaamistarpeista.

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Ehdotukset 52 ja 53 korkeakoulujen yhteistyön tiivistämisestä ja ristiinopiskelun esteiden purkamisesta ovat erittäin kannatettavia. Näiden toteuttamista voidaan edistää luomalla kannusteita ministeriön ja korkeakoulujen sopimukseen ristiinopiskelusopimusten solmimiseen. Mallia voidaan ottaa siitä, miten muun muassa kansainvälisten osaajien työllistymistä edistävä Talent Boost –hanke on huomioitu sopimuksissa. Myös korkeakoulujen rahoitusohjauksen pitää tukea yhteistyötä ja opetuksen avointa tarjontaa.

Ristiinopiskelun lisääminen jouduttaa korkeakoulujärjestelmän kehittämistä alustamaiseen suuntaan. Alustamalla avulla voidaan vähentää korkeakoulujen päällekkäistä tarjontaa, lisätä koulutuksen saavutettavuutta ja tehostaa resurssien hyödyntämistä.